

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

Кафедра загальної та диференціальної психології

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ»**

для здобувачів вищої освіти за другим (магістерським) рівнем
зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт

Одеса 2020

Розробник:

Василенко Ірина Анатоліївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та диференціальної психології

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи студентів затверджені на засіданні кафедри загальної та диференціальної психології

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 року

Завідувач кафедри загальної
та диференціальної психології

(О.П. Саннікова)

ЗМІСТ

Психологія вищої освіти у структурі підготовки фахівців з фізичної культури і спорту	4
Методичні рекомендації до організації самостійної роботи студентів.....	7
Завдання для самостійної роботи студентів за змістовими модулями.....	8
Рекомендована література.....	14

ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СТРУКТУРІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Навчальна дисципліна «Психологія вищої освіти» як психологічна дисципліна є складовою частиною професійної підготовки майбутніх викладачів вищої школи, фахівців з фізичного виховання та спорту. Методичні вказівки складені на основі освітньо-професійних програм, навчальних планів і робочої програми навчальної дисципліни «Психологія вищої освіти».

Виконання завдань, визначених для самостійної роботи студентів із дисципліни «Психологія вищої освіти» спрямоване на формування знань про: предмет та завдання психології вищої освіти; основні категорії психології вищої освіти; психологічну характеристику студентів та викладачів; психологічні особливості студентського віку; основні психологічні чинники, які впливають на організацію навчально-виховного процесу. Запропоновані теми для самостійної роботи магістрів сприятимуть формуванню уявлень про сфери застосування психологічних знань у майбутній професійній діяльності фахівців з фізичного виховання та спорту; про сучасні психологічні парадигми організації навчально-виховного процесу; про зв'язок даної дисципліни з іншими галузями знань.

Мета вивчення дисципліни забезпечити опанування здобувачами загальних понять про зміст і закономірності знань вищої освіти, основних методологічних та теоретичних засад психологічної науки, яка слугуватиме основою їх практичної роботи. Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Очікувані програмні результати навчання

ПРН 3. Використовувати інноваційні методики у професійній діяльності; розробляти нові програми спортивної та фізкультурно-оздоровчої спрямованості; використовувати освітні, спортивні, оздоровчі,

здоров'язберезувальні технології з урахуванням сучасного рівня розвитку науки; інтегрувати отримані знання в інноваційні педагогічні технології.

ПРН 4. Розробляти нові технології, засоби і методи для занять адаптивним фізичним вихованням і спортом.

ПРН 5. Застосовувати отримані знання, уміння і навички у професійній діяльності, формувати культурологічні і аксіологічні аспекти особистості підлеглих.

ПРН 16. Демонструвати навички взаємодії з іншими людьми, уміння працювати в групах, а також навички активної участі у освітньому процесі та професійній діяльності й обстоювання власної позиції.

ПРН 17. Виконувати визначені види рухових дій для занять масовим спортом; дотримуватися рекомендацій щодо тривалості та інтенсивності оздоровчої рухової активності протягом тижня; вести здоровий спосіб життя.

Очікувані результати навчання дисципліни:

Знати:

- 1) методологічні і теоретичні засади психології вищої освіти;
- 2) основні принципи психології вищої освіти;
- 3) перспективні цілі і завдання психології вищої освіти;
- 4) динаміку і структуру процесу засвоєння знань студентами: етапи і стадії;
- 5) основні ефекти і феномени лекційних, семінарських та лабораторних занять;
- 6) якості викладача психології, які є провідними у становленні суб'єкт-суб'єктних стосунків викладача і студента;
- 7) типові помилки викладача психології;
- 8) особливості засвоєння психологічних знань студентами;
- 9) основні ідеї та наукові підходи, які використовуються при викладанні психології;
- 10) основи професійної етики.

Уміти:

- 1) розрізняти індивідуально – психологічні якості та властивості, а

також характеристики людської особистості, з метою найефективнішої взаємодії в різних видах діяльності;

2) застосовувати напрацьовані знання та проводити психологічні дослідження у різних галузях діяльності учителя фізичної культури;

3) діагностувати характеристики та особливості прояву різних психічних процесів, станів і властивостей людини, залежно від ситуації та обставин.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Інтегральна компетентність. Здатність вирішувати складні спеціалізовані завдання та професійні проблеми у сфері фізичної культури і спорту, що передбачає проведення теоретичних і емпіричних досліджень із застосуванням інноваційних і творчих підходів та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність удосконалювати і розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень.

ЗК2. Здатність до критичного аналізу, оцінювання й синтезу нових і складних ідей, до участі в критичному діалозі

ЗК4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань)

ЗК8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК10. Здатність до безперервної самоосвіти

Спеціальні компетентності:

СК1. Здатність аналізувати актуальні проблеми у сфері фізичної культури і спорту

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Для здобувачів видами контролю є: індивідуальне опитування на практичних заняттях, перевірка виконання практичних завдань, письмове опитування, залік.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Розподіл годин самостійної роботи студентів

Назва теми	Кількість годин		Форма контролю
	денна форма	заочна форма	
Змістовий модуль 1. Психологія вищої освіти: студентський період життя людини			
Т.1. Психологія вищої освіти, її предмет, завдання та методи	8	10	Індивідуальна, групова співбесіда усне, письмове опитування виконання практичних завдань
Т.2. Загальна психологічна характеристика студентського віку	6	10	
Т. 3. Професійне становлення особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освіти	6	10	
Т. 4. Психологія студентської групи	8	10	
Змістовий модуль 2. Психологічні засади учіння та розвитку особистості студента			
Т. 5. Психологічний аналіз учіння студентів	6	10	Індивідуальна, групова співбесіда усне, письмове опитування виконання практичних завдань
Т.6. Комунікативна взаємодія викладача зі студентами	8	8	
Т.7. Психологія особистості та діяльності викладача вищої освіти	6	10	
Разом:	48	68	

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ

Змістовий модуль 1. Психологія вищої освіти: студентський період життя людини

Тема. 1. Психологія вищої освіти, її предмет, завдання та методи

Теоретичні питання до заняття:

- 1) Психологія вищої освіти як нова галузь психологічної науки та навчальна дисципліна.
- 2) Зв'язок психології вищої освіти з іншими галузями психології, психологічний аспект державних стандартів вищої освіти.
- 3) Предмет, завдання і основні категорії психології вищої школи на сучасному етапі реформування вищої освіти України.
- 4) Методологія, принципи і методи психологічного дослідження.
- 5) Психологічні вимоги до процесу навчання у вищій школі.

Тема. 2. Загальна психологічна характеристика студентського віку

Теоретичні питання до заняття:

- 1) Інтелектуальні й особистісні показники представників студентського періоду.
- 2) Суперечності та кризи студентського віку.
- 3) Механізми та результати соціалізації особистості на етапі навчання у ВНЗ.
- 4) Адаптація студента до умов навчання у вищій школі.
- 5) Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості (психофізіологічні особливості, протиріччя, соціальна ситуація розвитку).
- 6) Вищий навчальний заклад – один із провідних факторів соціалізації студента як фахівця.

Тема. 3. Професійне становлення особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освіти

Теоретичні питання до заняття:

- 1) Навчально-професійна діяльність як провідна в студентському віці. Формування професійної спрямованості особистості студента. Розвиток «Я-концепції» як показника особистісного зростання і професійного становлення студента.
- 2) Професіоналізація особистості як новоутворення студентського віку.
- 3) Чинники та механізми формування Я-концепції майбутнього фахівця.
- 4) Фахова компетентність як показник психологічної готовності студента до професійної діяльності.
- 5) Роль самовиховання у професійному зростанні студента.

Тема. 4. Психологія студентської групи

Теоретичні питання до заняття:

- 1) Поняття студентської академічної групи, її структура.
- 2) Розвиток студентської групи, міжособистісні стосунки в ній.
- 3) Проблема керівництва та лідерства в студентській академічній групі.
- 4) Умови підвищення ефективності управління та співпраці.
- 5) Проблема лідера та лідерства в студентській групі.
- 6) Соціально-психологічний клімат у групі та його вплив на її працездатність.

Змістовий модуль 2. Психологічні засади учіння та розвитку особистості студента

Тема. 5. Психологічний аналіз учіння студентів

- 1) Мотиваційна спрямованість учіння студента.
- 2) Формування професійних мотивів навчання.
- 3) Розвиток творчого потенціалу студентів під час навчання.
- 4) Психологічні аспекти організації самостійної роботи студентів.

5) Психологічні причини неуспішності студентів і шляхи їх подолання.

Тема. 6. Комунікативна взаємодія викладача зі студентами

Теоретичні питання до заняття:

- 1) Роль педагогічного спілкування в навчальному процесі ВНЗ.
- 2) Проблеми розуміння, визнання та прийняття студента.
- 3) Діалогічне спілкування.
- 4) Протиріччя та бар'єри спілкування, причини їх виникнення та засоби регулювання.
- 5) Особливості педагогічного конфлікту, стадії розвитку, поведінка конфліктуючих сторін.
- 6) Психологічні передумови та шляхи вирішення педагогічного конфлікту.

Тема 7. Психологія особистості та діяльності викладача вищої освіти

Теоретичні питання до заняття:

- 1) Психологічна характеристика викладача вищої освіти як особистості.
- 2) Характеристика самосвідомості викладача, аналіз його професійної компетентності та майстерності.
- 3) Вплив «Я-концепції» викладача на його науково-педагогічну діяльність.
- 4) Науково-педагогічна творчість, її особливості.
- 5) Умови імпровізації в науково-педагогічній діяльності.
- 6) Культура педагогічного мислення.
- 7) Особливості діяльності викладача при різних стилях взаємодії.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет і завдання психології вищої школи.
2. Криза освіти. Основні напрями реформування вищої освіти в Україні.
3. Основні категорії психології вищої школи.

4. Виникнення та історія психології вищої школи як наукової дисципліни.

5. Зв'язок психології вищої школи з іншими галузями психології.

6. Методологія і принципи психологічного дослідження.

7. Методи збору та інтерпретації емпіричних психологічних фактів.

8. Методика психологічного дослідження.

9. Дослідницькі вміння. Етика дослідника.

10. Студентство як період пізньої юності.

11. Суперечливості та кризи студентського віку.

12. ВНЗ як фактор соціалізації майбутнього фахівця.

13. Психологічна адаптація студента до навчання у ВНЗ.

14. Типологічні особливості сучасних студентів.

15. Ознаки навчально-професійної діяльності як провідного виду діяльності.

16. Професіоналізація особистості студента як новоутворення віку.

17. Проблема психологічної готовності до праці за фахом.

18. Роль самовиховання у професійному зростанні студентів.

19. Психологічні особливості та структура студентської групи.

20. Розвиток студентської групи, характеристика студентського колективу.

21. Міжособистісні стосунки в студентській групі.

22. Проблема лідера та лідерства у студентській групі.

23. Психологічні особливості студентського самоврядування.

24. Студент як суб'єкт власної навчальної діяльності.

25. Психологічні засади запобігання шкідливим звичкам студентів.

26. Типологія викладачів.

27. Авторитет викладача.

28. Професіоналізм особистості викладача.

29. Педагогічна творчість та її особливості.

30. Психологічний професіоналізм діяльності викладача.

31. Навчання майбутніх педагогів вирішенню педагогічних конфліктів.

32. Запобігання та шляхи вирішення психологічних конфліктів.
33. Протиріччя і конфлікти в педагогічному спілкуванні: засоби регулювання.
34. Особливості педагогічного конфлікту.
35. Психологічна характеристика діалогічного спілкування.
36. Труднощі та бар'єри в професійному спілкуванні педагога зі студентами.
37. Психологічна характеристика педагогічної взаємодії.
38. Педагогічне спілкування як форма контактної взаємодії.
39. Напрями реалізації виховних функцій педагога у ВНЗ.
40. Етапи становлення моральної свідомості, критерії вихованості студента.
41. Психологічні механізми розвитку якостей особистості студента.
42. Мета і зміст виховання студентської молоді.
43. Сучасні вимоги до фахівця з вищою освітою.
44. Причини і шляхи усунення неуспішності студентів.
45. Психологічні передумови і показники успішності студентів.
46. Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців.
47. Психологічні умови організації самостійної роботи студентів.
48. Роль мотивації в навчально-професійній діяльності.
49. Функції педагогічного управління: психологічний аналіз.
50. Види педагогічного управління у ВНЗ.

Рекомендована література

Основна література:

1. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психология высшей школы: навч. посіб. Вид. 3-е , переробл. і допов. Київ, 2003. 185 с.
2. Коваленюк Т. П. Психология профессионального образования: учебн. пос. Киев, 2001. 156 с.
3. Кудіна В. В., Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Курс лекцій. – Київ, 2004. 125 с.
4. Мороз О. Г., Падалка О. С., Юрченко В. І. Педагогіка і психологія вищої школи: Вид. 2-ге, Київ, 2003. 198 с.
5. Навчальний процес у вищій педагогічній школі / за ред. акад. О. Г. Мороза. Львів: 2000. 210 с.
6. Кайдалова Л. Г., Сабатовська-Фролкина І. С., Альохіна Н. В., Н. В. Шварп. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посіб. Харьков: НФаУ, 2019. 248 с.

Додаткова література:

1. Білецька С.Л. Мотивація навчання як важливий фактор пізнавальної активності студентів Педагогічний процес: теорія і практика. 2004. Вип. 2. С. 315.
2. Булах І.С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів : навч.-метод. посіб. Київ. 2002. 114 с.
3. Буряк В. Умови та засоби самоосвіти студентів Вища освіта. 2002. №6. С. 18-22.
4. Варнавських К.М. Проблема професійного самовизначення молоді на сучасному етапі ринкових перетворень Педагогіка і психологія: Вісник АПН України. 2002. №4. С. 109-115.
5. Весна М. Самоорганизация в студенческой группе М. Вестник высшей школы. 2003. № 2. С. 29-33.
6. Винославська В. Психологічні особливості студентської групи Практична психологія та соціальна робота. 2005. №7. С. 65-70.
7. Дубовицкая Т.Д. Диагностика уровня профессиональной направленности студентов Психологическая наука и образование. 2004. №2. С.82-85.
8. Дьяченко М.И. Психология высшей школы: уч. пособ. Харвест, 2016 416 с.
9. Зайцева І.В. Мотивація учіння студентів: монографія. Ірпінь, 2000. 191 с.
10. Земба А.Б. Проблема ефективного управління студентською групою Практична психологія та соціальна робота. 2007. №3. С. 48.
11. Исаева Т.Е. Классификация профессионально-личностных компетенций вузовского преподавателя 2006. №9. С. 55- 60.
12. Леонтьев А.Н. Психологические вопросы формирования личности студента Психология в вузе. 2003. №1-2. С. 241.

13. Лузан П. Академічна група в контексті проблеми виховання студентської молоді Освіта і управління. – 2002. №1. Т.5. С.151-156.
14. Макарова Л.Н. Преподаватель высшей школы: индивидуальность, стиль, деятельность: В 2 ч. Науч. ред. Исаев И.Ф. 2018 Ч.1. 244 с.
15. Мащенко Н.І. Основи педагогіки і психології вищої школи: курс лекцій. Кременчук, 2006. 272 с.
16. Мороз О.Г. Викладач вищої школи: психолого-педагогічні основи підготовки КиївНПУ, 2006. – 206 с.
17. Носков В.И. Студент гуманитарного вуза: проблема личностной самоактуализации Практична психологія та соціальна робота. 2000. №2. С. 42-44.
18. Поторій Я. І. Особливості ціннісно-мотиваційної сфери студента Практична психологія та соціальна робота. 2002. №2. С. 36-39.
19. Подшивайлова Л. І. Вступ до спеціальності: психологія. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький, 2011. 320 с.
20. Резнік Т. І. Психологічний зміст труднощів у навчанні студентів-першокурсників Практична психологія та соціальна робота. 2002. №1. С. 13.
21. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості. Київ. 2006. 165 с.
22. Середницька І. Стресостійкість як засіб попередження конфліктів у студентської молоді Педагогічна думка. 2005. №4. С. 24.
23. Столярчук О. А. Вплив емоційного стану викладача на пізнавальну діяльність студентів Вища школа. 2016. № 1. С. 82.
24. Столярчук О. А. Професійна самооцінка фахівця: теорія і практика: навч.- метод. посіб. Київ: Науковий світ, 2010. 103 с.
25. Юрченко В.І. Вплив взаємин між студентами і викладачами на Я-концепцію майбутнього вчителя Освіта і управління. 1997. №1. С. 119-123.
26. Юрченко В. І. Оцінні ставлення в педагогічній взаємодії Освіта і управління. 1998. №4. С. 91-98.
27. Ященко Е. Ф. Исследование ценностно-смыслового аспекта самоактуализации студентов Вопросы психологии. 2007. №1. 80-90.
28. Я – студент : навчальний посібник за заг. ред. Огнев'юка В. О. 2-ге вид., доопр. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 224 с.